

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

לד-לד

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה
(תרגום חפשי)



יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה

לד-לד

א. הפרשת מעשר לראשונה – על

ידי מני

כאשר מפרט הרמב"ם¹ את המצוות שקיימו לפני מתן תורה – על ידי אדם הראשון, נח, אברהם, יצחק, יעקב ועמרם – הוא אומר: "ויצחק הפריש מעשר". הראב"ד חולק על דבריו ואומר, שאברהם הפריש מעשר. מסבירים המפרשים², שדעתו של הרמב"ם מסתמכת על הפסוק³ "וימצא בשנה היא מאה שערים", אשר עליו מפרשים חז"ל⁴, ש"מדד אותה מפני המעשרות". ואילו הראב"ד מסתמך על הפסוק⁵ "ויתן לו מעשר מכל"⁶.

מתעוררת השאלה: כיון שאנו מוצאים כבר את ענין המעשר אצל אברהם, מדוע אומר הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר"? אמנם, יש המסבירים, שבפסוק "ויתן לו מעשר מכל" אין הכוונה שאברהם נתן מעשר למלכי צדק⁷, אלא שמלכי צדק נתן מעשר לאברהם⁸, שאז נעשה אברהם כהן⁹. אלא שבכך מובן רק מדוע אין הרמב"ם

אומר "אברהם הפריש מעשר", אבל אין זה תירוץ על דברי הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר": כיון שכבר לפני יצחק הפריש מעשר¹⁰, כיצד אפשר למנות זאת בין המצוות שנתחדשו על ידי יצחק? יש מפרשים¹¹, שכיון שמדאורייתא חל המעשר רק בגידולי קרקע, הכרחי לומר, שהפסוק "ויתן לו מעשר מכל" המופיע לגבי אברהם, לא היה מפני מצות מעשר.

אך פירוש זה אינו מתקבל כל כך לפי דברי הרמב"ם: כיון שאברהם אבינו קיים גם מצוות דרבנן¹², ולפחות מדרבנן¹³ חלה חובה מוחלטת¹⁴ לתת מעשר מכל הרווחים¹⁵, סביר לומר, שהוא נתן "מעשר מכל" כמצות מעשר דרבנן, אם כי לא כמצוה וחובה לורעו אחריו. ולפי זה, מוזכר בתורה במפורש, שאברהם הפריש מעשר, ולפחות בעצמו, כדלעיל. וכאשר כותב הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר" היה עליו להבהיר את ההבדל בינו לבין אברהם בענין זה? ההסבר לכך הוא: לדעת הרמב"ם¹⁶, משמעות הפסוק "ויתן לו מעשר מכל", המוזכר רק כאן, היא, שאברהם נתן מעשר משלל המלחמה שעליה מסופר כאן. וכיון שחוקי משלל המלחמה, אין אנו מוצאים שאברהם נתן

- 1) הל' מלכים רפ"ט.
- 2) רדב"ז, כס"מ, מגדל עוז.
- 3) תולדות כו, יב.
- 4) ב"ר פס"ד, ו (הובא גם בפירוש"י עה"ת שם).
- 5) פרשתנו יד, כ.
- 6) במגדל עוז שם "מדרשות חלוקות הם כו" ומפרש

שהראב"ד לא ס"ל הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. ודבריו צ"ע. כי בפשטות, כוונת הראב"ד בהשגתו על הרמב"ם הוא (א) על שלא מנה הפרשת מעשר עם המצות אברהם, (ב) על מה שמנה מצוה זו בין המצוות שנתחדשו ע"י יצחק. אבל גם לדעת הראב"ד י"ל שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. והרי כן דעת רש"י (תולדות כו, יב) ורמב"ן (שם כו, ה) שהביאו הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה' – אף שפירשו (לך לך יד, כ) שאברהם נתן מעשר.

7) כי לא ה' לו ממה ליתן שהרי אמר "אם מחוט גו" (מגדל עוז שם. רד"ק בשם אביו. מקומות שנסמנו בהערה 9). ולדעת הראב"ד שאברהם הפריש מעשר – יש לומר שס"ל (א) שאברהם נתן מעשר "מכל אשר לו" ולא מן השבי (כדפירוש"י שם – ראה ריב"א וגו"א שם). (ב) שכיון שהשלה נקנה לאברהם, אלא שויתר עליו למלך סדום – ויתר רק על שלו אבל לא על המעשר שהוא לגבוה (ריב"א, פירוש טור הארוך, אוה"ח (פסוק כא) וראה גם רמב"ן כאן). 8) בזהר (ח"א פו, ב) שהקב"ה נתן מעשר לאברהם. אבל גם לפי פירוש זה מוכח שקיימו אז מצות מעשר למשה, כי מצוותיו של הקב"ה הם ע"י שהאדם מקיים המצות (תו"א לד, ד). 9) ריב"א. פירוש טור הארוך בשם "יש מפרשים". חזקוני.

- 10) אין לתרץ כי בכלל אין זה ענין מעשר שלנו, כ"א כמוש"כ הרד"ק בשם אביו (הובא גם בטור הארוך) שמלכי צדק אמר לאברהם "תוכל לקחת המעשר מן הכל... כי כל מציל ממוון חבירו המעשר הוא שלו על שטרח להצילו". כי א"א לפרש כן בדעת הרמב"ם כי [נוסף על שלפ"ז הו"ל לכתוב ששם תיקן דין זה (אף שבדוחק יש לתרץ שהרמב"ם מונה כאן רק מצות שהיו קודם מ"ת ולא דינים) ברמב"ם לא נמצא דין זה שהמציל ממוון חבירו המעשר הוא שלו.
- 11) רדב"ז בהל' מלכים שם.
- 12) יומא כה, ב.
- 13) מדרשת הספרי (הובא בתוד"ה עשר תענית ט, א – ובספרי שלפנינו ליתא) על הפסוק עשר תעשר, משמע קצת שהוא דאורייתא. אבל צ"ע שלא נזכר זה בפוסקים. ואולי ס"ל שהוא רק אסמכתא.
- 14) ט"ז יו"ד שסל"א סקל"ב.
- 15) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ו ה"ה. טור ושוע"י יו"ד ר"ס רמט.
- 16) ודוקא לפירוש זה ויתמך ההמשך בכתוב: אשר מגן צריך בידך (הרכוש והנשים והעם) ויתן לו מעשר מכל (אשר מגן), משא"כ לדעת רש"י – הובאה לעיל הערה 7.

כח למצוות שאנו מקיימים לאחר מתן תורה²⁵. לפיכך מזכיר הרמב"ם לגבי אברהם רק את מצוות מילה ותפילת שחרית, למרות שהוא קיים את כל התורה, כדלעיל, כי דוקא מצוות אלו מתייחסות גם עתה לאברהם, למרות שאנו מקיימים אותן מפני שניתנו למשה מסיני, ולא מפני אברהם²⁶ – כי הוא נתן את הכה לקיומן.

ג. מעשר על ידי אברהם – חסד ונתינת כח

מכל האמור לעיל מובנים שני עניינים מנוגדים בדברי התורה על אברהם "ויתן לו מעשר מכל":

(א) שנתנת מעשר קשורה לקו החסד. בכך היא שונה מהפרשת המעשר הנובעת מכך ש"יצחק הפריש מעשר", הקשורה לקו הגבורה, ככל מעשי יצחק.

(ב) למרות זאת, גם המעשר שנתן אברהם מהווה נתינת כח מסיימת למצוות הפרשת מעשר שאנו מקיימים עתה, למרות שניקר נתינת הכה למצוה זו הוא מהפרשת המעשר על ידי יצחק. שהרי, כיון שכל המצוות ומעשי האבות שהתורה מספרת עליהם הם סימן לבנים, ומהווים נתינת כח לקיום המצוות על ידינו, והרי תרומת המכס אינה נוהגת לדורות, לכן יש לומר, שהמעשה "ויתן לו מעשר מכל" מהווה נתינת כח גם למצוות מעשר הנוהגת לדורות, ולא רק לענין חד פעמי של מלחמת מדין, אשר גם נאמר עליו ציווי מפורש המפורט בשעת מעשה.

ד. המסר: "לה' הארץ ומלואה"

ההסבר לכל האמור לעיל הוא:

המשמעות הכללית של מצוות מעשר, שחובה לתת ללוי, וכן של מעשר כספים שיש לתת לצדקה, הוא – "לה' הארץ ומלואה",

[25] תור"ח שם פג, סעי'ג ואילך. לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 35. ח"ג [המתורגם] ע' 11. (ועד"ו – ראה רמב"ן פרשתנו יב, ו).

[26] פיה"מ להרמב"ם חולק ספ"ו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 49 הערה 6.

[27] לשון הכתוב תהלים כד, א.

מעשר, יש לומר, שמעשר זה היה בדומה למצוות תרומת המכס¹⁷, של שבי ומלקוח שלקחו במלחמת מדין, אשר מצוה זו אינה¹⁸ נוהגת לדורות. לפיכך אומר הרמב"ם "יצחק הפריש מעשר", כי אצל יצחק מוצאים לראשונה הפרשת מעשר מסוג זה, שנקבעה כמצוה לדורות¹⁹.

אמנם, "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה"²⁰, אך בכל זאת אנו רואים, שהרמב"ם מפרט כאן רק מצוות שמסופר בתורה במפורש על קיומן²¹.

ב. מצוות המוזכרות במפורש – מיוחדות מכל השאר

יש לומר, שההידוש וההבדל שבין המצוות המוזכרות בתורה לגבי כל אחד מהאבות במפורש, לעומת הענין ש"קיימו כל התורה", הוא:

(א) את העניינים המוזכרים במפורש קיים כל אחד מהאבות מפני מהותו שלו. כלומר, העבודות המפורשות אצל אברהם קשורות לקו החסד – מדתו של "אברהם אוהבי"; העבודות המפורשות אצל יצחק קשורות לקו הגבורה – מדתו של יצחק, "פחד יצחק"; והעבודות המפורשות אצל יעקב קשורות לקו התפארת – מדתו של יעקב²². לעומת זאת, את שאר המצוות, שאינן מפורטות במפורש, קיימו האבות מפני ההתכללות, שכל הספירות כלולות זו מזו²³.

(ב) המצוות המוזכרות אצל האבות במפורש הן אלו שהן בעיקר²⁴ ה"סימן לבנים" ונתינת

[17] מסות לא, כח.

[18] ספה"מ"צ להרמב"ם שרש ג'.

[19] צפע"ג הל' מת"ע שם. וראה גם צפע"ג פרשתנו ע' 12.

[20] קדושין פב, א. יומא שם.

[21] ועפ"י סדה קושיית הלח"מ בהלכות מלכים שם.

[22] ראה תור"א ותור"ח ר"פ תולדות.

[23] ראה ד"ה זכור תרס"ה סעיף ט.

[24] ובזוגות המבואר בתור"ח לך לך (פד, ג) הטעם מה שיפרה התורה עשיית החסד דאברהם רק לאחריו בואו לארץ כנען – כי ע"י עבודתו או דוקא (משא"כ קודם בואו לארץ כנען) נמשך האור למטה, והי' סימן ונתינת כח לבנים.

מדאורייתא, והיהודי נותן כפי רצונו, ואף מדרבנן חובה לתת זאת באומדן³⁴ לפי הערכת האדם.

מכך מובן שבמצות מעשר מודגש במיוחד המסר של "לה' הארץ ומלואה", יותר מבמתנות כהונה³⁵: שהקב"ה הוא הבעלים גם על חלק זה השייך, לכאורה, לאדם, וזאת – בזמן שהוא שייך לאדם, לפני ההפרשה. ולא בעלות כללית בלבד, כבתרומה וכדומה, אלא באופן קבוע ומדוד.

ה. יצחק – עבודה מלמטה למעלה

לפי זה יובן הקשר של מעשר דוקא לעבודתו של יצחק: ההבדל בין עבודתו של אברהם, קו החסד, לבין עבודתו של יצחק, קו הגבורה, הוא³⁶: עבודתו של אברהם היא באופן של המשכה מלמעלה למטה. כלומר, הוא "המשיך" והוריד את ה"מעלה" אל תוך ה"מטה", אך המציאות של ה"מטה" נותרה למטה, ללא התרוממות. לעומת זאת, עבודתו של יצחק היא "העלאה מלמטה למעלה", הוא רומם את המטה והפך אותו עצמו, מצד מהותו שלו, לכלי לאלקות. כפי שהוסבר פעם בהרחבה³⁷ הטעם לחפירת הבארות על ידי יצחק, שמשמעותה היא: לא להביא מים חיים ממקום אחר ולהכניסם למקום זה, אלא להעלות ולרומם את המים החיים

שכל מה שיש ליהודי שייך לה'. לכן עליו לתת בראש ובראשונה עשירית, מן המובחר²⁸ ללוי, אשר "הוי' הוא נחלתו"²⁹, ורק לאחר מכן הוא רשאי להשתמש בחלקים האחרים לצרכיו שלו. אך הוראה זו אינה נלמדת רק ממצות מעשר הניתן ללוי, אלא אף ממתנות כהונה. כפי שמרחיב בעל ספר החינוך במצות בכור³⁰ – הראשונה בתורה מכ"ד מתנות כהונה – בהסבירו שזאת "למען דעת שהכל שלו". ועם זאת מובן, שבמצות מעשר יש הוראה מיוחדת שאינה קיימת במתנות כהונה.

הדבר יובן באמצעות הבהרת שני ניגודים שישנם במצוה זו:

מצד אחד אין במצות מעשר פירות מסויימים שדוקא אותם יש להפריש כמעשר ולתתם ללוי, בשונה מרוב מתנות כהונה³¹, אשר בהן נקבע מלכתחילה במדויק, אף לפני הנתינה לכהן, חלקים מסויימים שדוקא אותם יש לתת לכהן. מכך רואים, שכל פרי שהוא, אף אלו שמפרישים אותם אחר כך, שייך לפני כן לחלוטין לבעלים.

ומצד שני: אף לפני ההפרשה נקבעה הכמות – עשירית, לא פחות ולא יותר, "אין מעשרין באומדן"³² – שאותה יש לתת ללוי, בשונה מתרומה, למשל³³, אשר אין לה כלל שיעור

(28) ראה רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ג (לענין מעשר ראשון) וסוף הל' איסורי מובה (לענין צדקה לעניים, אשר שיעור הבינוני שבה הוא "אחד מעשרה בכנסיו" (הל' מת"ע שם. יו"ד שם)).

(29) שופטים י"ג, ב.

(30) מצוה י"ח.

(31) כולן מנויות בגמרא (ב"ק ק"י, ב. חולין קל"ג, ב) וברמב"ם (ריש הל' ביכורים). והרי "העשר במקדש" ו"ארבע בירושים" (חוק מביכורים), וגם "מתנות", שדה אחוזה, שדה חרמים וגזל הגר (שבגבולין) – הם דברים מסויימים שאינם תלויים בהבעלים, וגם פדיון הבן ופטר חמור – אף שהסלעים והשה אינם מסויימים – הרי הבן והחמור הנפדים הם דברים מסויימים.

והמתנות שאינן קבועות ותלויות בהפרשת הבעלים – הרי אין להם שיעור (כדלהלן בפנים ובהערה 33).

בנוגע לתרומת מעשר – ראה להלן הערה 35.

(32) רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ד.

(33) וכן ביכורים, חלה וראשית הגז אין להם שיעור

מה"ת. וגם מדרבנן יכול להוסיף על השיעור שקבעו (רמב"ם הל' ביכורים פ"ב הי"ז. רפ"ה. פ"י הח").

(34) רמב"ם הל' תרומות פ"ג ה"ד.

(35) ואפילו יותר מבתרומת מעשר – אף שגם בה' קצוות הנ"ל – כי מכיון שמעשר מותר לזרים (משא"כ תרומת מעשר) ו"אין בו קדושה כלל" (רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ב. וראה להלן הערה 69), הרי בו דוקא מתבטא אשר גם עניני הרשות של האדם שייכים לגבורה.

ויש לומר שגם זה מה שתרומ"מ מבטאת הענין דלה' הארץ ומלואה יותר משאר המתנות כהונה (בדומה למעשר), הוא לפי שגם היא (א) נקראת "מעשר" (קרח י"ח, כו). (ב) באה "מן המעשר". (ג) בחינת גבורה (ראה להלן סעיף ה'), ורק שהיא גבורות ממותקות) – אה"ת ראה ע' תשטז.

(36) ראה בכז' תו"א ותו"ח ר"פ תולדות. ד"ה ארי"ב' עתיד הקב"ה תרח"ק (סה"מ קונט" ח"ב) פ"ז ואילן – וראה לקו"ש חט"ו ע' 194 ואילן.]

(37) לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 25. וראה גם בהמצויין בהערה שלפנ"ו.

אבינו, שבה נצחו אנשים ספורים (או שנים בלבד)⁴¹ ארבעה מלכים חזקים⁴², וכן במלחמת מדין, שאמנם נטלו בה חלק "שנים עשר אלף חלוצי צבא"⁴³, אך המלחמה התנהלה באופן על־טבעי, כי באופן טבעי, לא ייתכן, גם לגבי הצד המנצח, שלא ייפגע ולא יינזק כלל, ואילו כאן, במלחמת מדין, נאמר "ולא נפקד ממנו איש"⁴⁴ – ובמקרה כזה מגיעים לקדוש־ברוך הוא שבה והודיה מיוחדים⁴⁵.

זהו הקשר בין נתינת מעשר משלל מלחמה לבין עבודתו של אברהם – המשכת אלקות מלמעלה למטה⁴⁶: הוא קיבל שלל זה על ידי נס, ולכן הוא אצלו מלכתחילה ענין אלקי. אמנם, גם כאשר משבחים ומוודים לקדוש־ברוך הוא על נס, מראים בכך את בעלותו של הקדוש־ברוך הוא על הטבע⁴⁷ ואת הנהגתו⁴⁸, ובמיוחד כאשר הנס מלוכש בטבע⁴⁹, כנס של אברהם אבינו, אשר נלחם במלכים, אך בכל זאת גילוי האלקות הוא מצד המשכת האור שמעל הטבע, ולא מצד הטבע עצמו. לכן מתאים הענין לעבודתו של אברהם אבינו "ויקרא... אל עולם", שקריאתו זו, שהעולם הוא אלקות⁵⁰, לא היתה אצלו מצד ה"עולם"

הנמצאים במעמקי האדמה במקום הבאר. לכן קשור המעשר דוקא ליצחק, כי בו מודגש שרכושו של היהודי מצד עצמו, אף לפני שקיימו בו את מצות הפרשת מעשר, שייך לקב"ה, אלא, שלפני ההפרשה בעלות זו היא בהעלם, וההפרשה מגלה³⁸ את חלקו של הקב"ה ברכושו, אשר היה לפני כן, בדומה לחפירת בארות, המגלה את המים החיים שהיו במקום הבאר לפני כן.

זוהי הסיבה לנתינת המעשר ללוי, כי עבודתו של הלוי היא העלאה מלמטה למעלה, בבחינת יצחק³⁹, בשונה מהכהן, שעבודתו היא המשכה מלמעלה למטה.

1. המעשר של אברהם – מלמעלה

לפי האמור לעיל יובן מדוע היה המעשר של אברהם רק משלל המלחמה, בדומה לתרומת המכס במלחמת מדין:

במלחמה בין שני צדדים אין אף פעם ודאות מי ינצח, אף כאשר אחד מהם חזק הרבה יותר. לפיכך אמרו לבן הדד מלך ארם "אל יתהלל חוגר כמפתח"⁴⁰ – למרות שארם היה חזק, בדרך הטבע, הרבה יותר מישראל, ואשר משום כך התרברב שינצח – כי לפעמים יכול הצד החלש יותר להתגבר ולנצח. ולכן תמיד צריך המנצח במלחמה, על אף שהוא הצד החזק יותר, להודות ולשבח את הקדוש־ברוך הוא באופן מיוחד.

על־אחת־כמה־יזכר כאשר הנצחון הוא מעל הטבע לגמרי, כבמלחמתו של אברהם

(38) ובפרט שלכמה שיטות* – ובכללם הרמב"ם (המ"א פ"י ה"ט"ו) – דב' עסקינן – איסור טבל הוא מצד עירוב התרומות והמעשרות שבו, כמבואר בארוכה בתוה"ק דאורייתא – להר"י ענגל – כלל ב'. (וראה צפע"ג – להרגזובי – המ"א שם, שישנם ב' מיני טבל. עיי"ש).

(39) ראה אה"ת ראה שם ובהמצויין שם.

(40) מלכים א, יא.

(41) ראה רש"י פרשתנו יד, יד (מנדרים לב, סע"א):

(42) ובפרט על פי מה שאמרנו (סנהדרין קח, סע"ב) שדין עפרא כו'.

(43) מסות לא, ה.

(44) שם לא, מט.

(45) וכהמשך הכתוב שם (לא, נ): ונקרב גו'. וראה רמב"ן שם (פסוק מט).

(46) ראה עדי"ן צפע"ג – להרגזובי – פרשתנו ע' גאב', שמקשר מה שאברהם קיים מעשר רק תרומת מכס עם מה שיכל התורה נתגלה לו בלא דוחק" "גדר קנין ולא שעבוד הגוף". עיי"ש.

(47) ועפ"י יש לבאר מה שהכתוב מדגיש שמלכי צדק ה' כהן לאִדל עמיון – כי "אל עליון" מורה שהוא שליט על הטבע (ראה אה"ת יתרו ס"ע תשמח ואיך), ונתינת המעשר דאברהם ה' מצד גילוי בחינה זו.

(48) תו"א מב, א (ומדבר שם בענין הניסים שאינם מלוכשים בטבע. וראה ד"ה ננת לידאיך תשי"ב, שגם הניסים שלמעלה מהטבע, מכיון ששידוד הטבע הוא רק בפרט אחד ולא בכללות הדבר – פועלים רוממות בהטבע. עיי"ש).

(49) ראה תו"א ק, א. אה"ת שם ע' תשלח.

(50) וירא כא, לג. לקו"ת תבא מב, ד, מג, ג. אנכי היא תרע"ג (בהמשך בששה"ק תע"ב). סד"ה ויטע אשל תש"ב. ועוד.

(*) בתוה"ק דאורייתא שם. שבנוגע להמצויאות גם התוספות (בימות פ, פ, ט"ו) שהתרומה מנובת בטבל (ורק שם"ל שאיסור הטבל אינו מצד התרומה המעורבת בו כ"א איסור עצמי).

לחלוטין⁵⁵. וכיצד ייתכן, שלדעת המדרש ורש"י יצחק אכן זרע דגן, ואילו לדעת פרקי דרבי אליעזר מופרך הדבר עד כדי ההתבטאות "וכי יצחק זרע דגן חס ושלום?"

ההסבר לכך הוא: גם לפי פרקי דרבי אליעזר המשמעות של "זרע יצחק" היא כפשוטה, שיצחק זרע דגן, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁵⁶. ובאמירה "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא... זרע צדקה" הכוונה היא לבטא את המשמעות הפנימית של "זרע יצחק":

על האבות נאמר "הן הן המרכבה"⁵⁷, שכל איבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עולם הזה... כל ימיהם"⁵⁸.

ולכן חס ושלום לומר שהתוכן והמהות של "זרע יצחק" אצל יצחק היא זריעת דגן⁵⁹. לכן נאמר בפרקי דרבי אליעזר שהמשמעות הפנימית של "זרע יצחק", אשר בחיצוניות היא אכן זריעת דגן, היתה "זרע צדקה": יצחק היה צריך לתקן את ענין המעשרות, וכיון שמצות מעשר מן התורה חלה דוקא בתבואה, ודוקא בתבואה השייכת לאדם עצמו⁶⁰, לכן הוא זרע דגן לצורך הפרשת מעשר. משום כך הוא לא "זרע דגן", אלא לאמיתו של דבר הוא "זרע צדקה"⁶¹ – "ולא נעשו מרכבה רק לצדון העליון לבדו"⁵⁸.

ח. המעשר של אברהם – גשמיות ממש

לפי האמור לעיל מובנת מעלת המעשר שנתן אברהם על פני המעשר שנתן יצחק:

55 תוספות (ד"ה איכא דאמרי) ביצה יג, א. וראה דרכי שלום כללי הש"ס (נדפס בשד"ח כרך י"ד) כלל תטו.
56 שבת סג, א. וש"נ.
57 ב"ר פמ"ו, ו. פב, ו.
58 תניא פכ"ג.

59 ומה שאינו מתמה על שארי ענינים הגשמיים של האבות – מובן עפ"י מ"ש בתו"ח ויהי (קב, ב) שהטעם מה שהאבות היו רועי צאן דוקא, לפי ש"אין בעסק זה שום טרדא כלל, וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו". משא"כ "בעבודת האדמה יש טרדא ודאגה בחרישה וזריעה וקצירה".
60 רמב"ם הל' מעשר פ"ב ה"ב.

61 ובדוגמת "המוציא אוכלין פחות מכשעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו" (שבת צג, טע"ב), כי מכיון שהכלי טפלה להאוכל אין זה ענין של חוצאת כלי.

עצמו, אלא מלמעלה למטה⁵¹.

לפיכך אומר הרמב"ם שהמעשר שאנו מפרישים, המוכיח שרכושו של האדם שייך מצד עצמו לקב"ה, אינו נובע מהפרשת המעשר של אברהם אבינו, אלא מכך ש"יצחק הפריש מעשר", כי הוא מדד את התבואה, כדי לדעת את כמות המעשר, אף לפני ידיעתו אודות הנס, שצמחה כמות גדולה פי מאה מהמצופה.

אך יחד עם זאת מספרת התורה גם על "ויתן לו מעשר מכל" של אברהם אבינו, כי מכך נלמדת הוראה ונתינת כוח מיוחדת לגבי המעשר שאנו מפרישים, שאין ללמדה מהמעשר של יצחק.

ז. בפנימיות: יצחק "זרע צדקה"

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את הנאמר בפרקי דרבי אליעזר⁵² על הפסוק "זרע יצחק": "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים, כדאיתא זרעו לכם לצדקה".

מהי התמיהה "וכי יצחק זרע דגן ח"ו"? על כך מסבירים⁵³: כיון שהאבות היו רועי צאן ונדדו ממקום למקום, ואילו זריעת דגן אפשרית רק כאשר נמצאים במקום קבוע, לכן מסיקים בפרקי דרבי אליעזר שב"זרע יצחק" אין הכוונה לומר ש"זרע דגן", אלא "זרע צדקה".

אך לפי הסבר זה אין מובן:

(א) אמנם הכרחי לומר שיצחק לא זרע דגן, אך מה נורא בכך, עד כדי שאומרים על זאת "ח"ו"⁵⁴?

(ב) במדרש ובפירוש רש"י⁴ מוסבר שיצחק אכן זרע דגן. בכך אין פלא, כי אנו מוצאים הרבה דעות חלוקות במדרשי חז"ל. אך יש כלל, שלא ייתכנו סברות מנוגדות

51 ולכן "ויקרא גו' א"ל עולם" בא ע"י "ויטע אשל" – גמ"ח – המשכה מלמעלה למטה.

52 רפ"ג.

53 ביאור הרד"ל לפרד"א שם.

54 בהוצאת הרד"ל השמיט התיבות ח"ו. אבל כ"ה בכל הדפוסים שראיתי. וכן הובא בכפתור ופרח פ"א ד"ה האבות.

ולפיכך, אמנם, הרכוש שממנו הפריש יצחק מעשר היה רכוש טבעי, לפי ידיעתו של יצחק, והוא קיים מצוה ב"מטה", אך הוא עשה זאת באופן של העלאה, שהרכוש יצא מהיותו "מטה" והתעלה להיות מצוה, עד שזו הפכה להיות כל מהותו⁶⁶.

לעומת זאת במעשר שנתן אברהם, אמנם השלל ניתן כהמשכה מלמעלה, על ידי נס שהתרחש בו, אך המצוה נמשכה אל תוך הרכוש, כפי שהוא במהותו שלו – מטה.

י. גם הגשמיות צריכה להיות חדורה באלקות

לפיכך יש צורך בנתינת כח למצות מעשר כפי שניתנה לנו לאחר מתן תורה גם מהפרשת המעשר על ידי אברהם, ולא רק מהפרשת המעשר על ידי יצחק⁶⁷:

מצות מעשר מדגישה, שגם העניינים הפרטיים שעושה האדם מצד טבעו⁶⁸, אשר גם לאחר העבודה של "לשם שמים" ו"דעהו" הם נשארים "מעשיך" ו"דרכיך"⁶⁹ – צריכים להיות חדורים באלקות,

בענין הפרש שבין שהם לישפה, שהם דוגמת אברהם ויצחק (שם כו, סע"ד).

66 ובדוגמת הידוע (ד"ה ועשית ח"ש תרס"ו. תורת שלום ע' 51, 184). שהעבודה שמצד היחוד מלמטה למעלה הוא הפרישות וההפשטה מעניני העולם, והעבודה שמצד היחוד מלמעלה"ט הוא שהוא נהנה מהגשמי אלא שזה עצמו הוא הנאה אלקית.

67 ויש לומר שהמעשר דיצחק הבא לאחרי המעשר דאברהם הוא דוגמת מה שגם עכשיו (לאחרי מ"ת) הפרשת מעשר ללוי (גבורה) באה לאחרי הפרשת תרומה לכהן (חסד).

68 שזה (משא"כ תאוה חומרית) צ"ל בשביל קיום העולם (ראה יומא סט, ב: נקטל' (ליצרא דעבירה) כליא עלמא). וראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 91, 90, הטעם מה שלדעת ר' ישמעאל (חולין טז, ב) "משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה", כי בשביל הכוונה "דירה בתחתונים" צריך לברר גם בשר זה.

69 וגם זה נרמז במצות מעשר, אשר גם חלק המעשר, גם לאחרי שהופרש וניתן ללוי (ש"ה' הוא נחלתו), לא רק שמותר הוא לזרים, אלא גם כשלווי אוכלו, אין שום דינים באכילתו [ולא ככ"ד מתנות כהונה, אשר (גם הורוץ לחיים וקיבה שמותר להאכילן לכלבים) (רמב"ם הל' ביכורים פ"ט ה"ב), כשכבנים אוכלין אותו] "אין נאכלות אלא צלי" (חולין קלב, ב. רמב"ם שם הכ"ב).

הרכוש שקיבל אברהם במלחמה היה גם בגלוי⁶² רכוש גשמי. ולכן כאשר אברהם נתן מרכוש זה מעשר לשם, אשר היה "כהן לאֵל־עליון"⁶³, הוא הראה, שגם הגשמיות שייכת לקדושי־ברוך־הוא. לעומת זאת יצחק, אשר מלכתחילה לא היתה זריעתו בכוונה של "זרע דגן", הרי על ידי נתינת מעשר מסוג זה של דגן אין מודגש שגם הגשמיות שייכת לקב"ה. בדומה ליתרון שיש ב"וכל מעשיך לשם שמים" ו"יבכל דרכיך דעהו"⁶⁴ על פני קיום המצוות בדברים גשמיים: את הדבר הגשמי שבו מקיימים את המצוה מייעד האדם מלכתחילה לקיום המצוה, ולכן אין מודגש בכך שגשמיות ממש היא אלקות. ואילו העבודה של "וכל מעשיך לשם שמים" ו"יבכל דרכיך דעהו" מוכיחה שגם המעשים והדרכים האישיים של האדם הם "לשם שמים" ובאופן של "דעהו".

ענין זה אינו סותר לאמור לעיל, בסעיפים ה' ו', שדוקא המעשר של יצחק מבטא שגם העולם הוא אלקות, כי אדרבה: זוהי עבודתו של יצחק, "העלאה מלמטה למעלה", כפי שיוסבר להלן.

ט. אברהם: ה"מטה" נשאר למטה

ב"העלאה מלמטה למעלה" מעלים את ה"מטה" עצמו, אך זהו כיוון של "העלאה": הוא מתרומם ויוצא מדרגתו הנחותה. לעומת זאת, ב"המשכה מלמעלה למטה", אמנם המשכת האלקות אל ה"מטה" היא מלמעלה, ולא ממנו עצמו, אך המשכה חודרת אליו כפי שהוא נמצא למטה⁶⁵.

62 אבל בפנימיות, כל עניני האבות היו עניני אלקות. וראה תו"ח שם שהטעם האמיתי למה שהאבות היו רועי צאן (אף שבפשוט הוא, לפי שזו העסק היחודי שאין בו טרדה) הוא "לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו", עיי"ש.

63 פרשתנו יד, יח.

64 אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו.

65 הפרש שבין שני העניינים – ראה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 161, 188.

66 כמובן מהמבואר בלקו"ת ראה (כו, א. כה, א"ב)

מעשר הכוונה היא להראות את העושר שזוכים בו על ידי מצוה.

וכיון שכונת המעשר היא להוכיח את ההשפעה הנמשכת מלמעלה על ידי קיום המצוות, לכן הוא קשור לאברהם, שעבודתו היתה, כדלעיל, "ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם" – להכריז ולהודיע שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג את העולם כולו, ומעניק לכל אחד את כל צרכיו בחסד⁷³.

(משיחת ש"פ תולדות, י"ט כסלו

וש"פ מקץ תשכ"ה)

כפי שמובן בפשטות מכך שיהודי צריך לתת מנל רכוש שיש לו, גם כשהוא חפץ ב"גשמיות" שבו, מעשר לה'.

ולכן צריך נתינת כח מהמעשר של אברהם, שהפריש מרכוש שהוא "במהותו" גשמיות.

יא. המעשר מראה את הנהגת ה'

בנוסף לכך: על מצות מעשר נאמר⁷⁰ "עשר בשביל שתתעשר", הכוונה בנתינת מעשר היא כדי להראות שעל ידי מצוה מתעשרים. והקדוש-ברוך-הוא מבקש "ובחננוני נא בזאת", למרות הלאו של "לא⁷¹ תנסו"⁷², כי במצות

(70) שבת קיט, א. תענית ט, א.

(71) ואתחנן ו, טז.

(72) מלאכי ג, יו"ד. תענית שם. וברדב"ז (הל' מת"ע

פ"ז ה"י) "שגם בצדקה הותר הנסיון". וראה טושו"ע יו"ד ס"ס רמו ובאחרונים שם.

(73) שם א"ל בחסד, חסד א"ל כל היום (תהלים נב, ג. לקו"ת תוריע כג, ג. ר"ה ט, ד. ובכ"מ).



לזכות

כ"ק אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ זַרְבֵינוּ

מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ



ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'



יחי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ זַרְבֵינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעוֹלָם וָעֶד

הוספה

בשורת הגאולה

מה.

יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתי כמ"פ) שהרבנים צריכים לפרסם הפסק־דין ש"כלו כל הקיצין"¹, ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") – כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עניני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

. . . אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. – "אין הדבר תלוי אלא בתשובה" הי' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, "מראה באצבעו ואומר זה"², זה משיח צדקנו,

. . . והעיקר – שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש"מראה באצבעו ואומר זה", ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עומדת כבר על סף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

(בעת ביקור הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א, ו' חשוון תשנ"ב)



(1) סנהדרין צז, ב.

(2) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

מו.

כמדובר כמ"פ, אַז ס'איז שוין „כלו כל הקצין"¹, און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מודיע געווען אַז מ'האָט שוין תשובה געטאָן, און מ'האָט שוין אויך „צוגעפּוצט די קנעפּ", און לויט אַלע סימנים איז דורנו דער דור האחרון פון גלות ובמילא דער דור הראשון פון גאולה. ועפ"ז איז מובן, אַז ס'איז אַן ענין שהזמן גרמא – אַז מ'זאָל זיך גרייטן בפועל צו „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל, אַז בדורנו זה במיוחד (דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה) שטייט בהדגשה יתירה די עבודה פון „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל העשר ארצות – איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס דאַרף זיך לכל לראש אַפּשפּיגלען אין דער עבודה מעין זה פון אידן, דורך דעם וואָס ער איז מוסיף אין לימוד התורה, ניט נאָר לויט זיינע ג' מוחין השייכים למדות, נאָר אויך ג' מוחין בעצם. וואָס דאָס איז במיוחד – דורך מוסיף זיין אין לימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין²), כולל – בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

(משיחות ש"פ לך לך, י"א מרחשון תשנ"ב)

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) ראה גם שיחת ח' חשון שנה זו.



כמדובר כמ"פ שכבר „כלו כל הקצין"¹, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הודיע שכבר עשו תשובה, וגם את „הכפתורים כבר ציחצחו", ולפי כל הסימנים הרי שדורנו הוא הדור האחרון לגלות ובמילא הדור הראשון לגאולה. עפ"ז מובן שזהו ענין שהזמן גרמא – לערוך כבר את ההכנות בפועל ל"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד

ממש.

... על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן, שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם. שזהו במיוחד – על ידי הוספה בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין²), כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.



להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לעילוי נשמת
ר' ציון ב"ר יהודה ע"ה ירון
נפטר ביום י"ט תשרי ה'תשפ"ד
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י יו"ח שיחיו

**JEWISH CHILDREN:
Get your own letter in a Sefer Torah!
<http://www.kidstorah.org>**

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

**הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>**